

דבר תורה לשבת

מאת הרב גור גלון

פרשת מקץ-חנוכה:

בפרשת השבוע אנו רואים איך יוסף עולה מעומק הבור להיות משנה למלך מצריים, איך הוא מתעלה מבירא עמיקתא לאיגרא רמא, והמדרש מתאר זאת בסוף החושך, ואלו הם דבריו:

'קץ שם לחושך', כל היסורין הבאין על האדם קץ יש להם, שנאמר: 'ולכל תכלית הוא חוקר', מדבר ביוסף, בשעה שנאסר בבית האסורים היה שם עשר שנים, והיה לו לצאת באחת עשרה, הוי 'קץ שם לחושך'

מדוע לחושך יש תכלית, כי החושך איננו התכלית, התכלית היא האור, וזמן החושך הוא רק זמן התיקון והזיכוכ כדי שיתגלה האור.

ייתר על כן, החושך הוא רק מה שאנו קולטים, אך בזמן שאנו רואים חושך, כפי שכתבנו בשבוע שעבר, אור גדול מאד הולך ומתגלה, רק שעד שהעיניים שלנו יקלטו אותו אנו פוגשים חושך.

ונתבונן בדברים בפרשיות השבוע ובחג החנוכה.

בפרשיות השבוע שלנו אנו מוצאים לכאורה התרסקות נוראה של בית יעקב, יוסף נמכר למצרים, יהודה יורד מעת אחיו ומסתבך, ראובן מבכה את חוסר הצלחתו להציל את יוסף ואת חטאו, יעקב אבינו איבד את כוחו הנבואי ושרוי בצער ובאבל, חושך נורא מכסה את הארץ, אך המדרש מגלה לנו, שבתוך החושך הנורא הזה, מתרקם משהו אחר לגמרי, בתוך החושך הנורא הזה מתרקם האור הגדול.

'ויהי בעת ההיא' רבי שמואל בר נחמן פתח: 'כי אנכי ידעתי את המחשבות', שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח, 'ויהי בעת ההיא וירד יהודה', 'בטרם תחיל ילדה', קודם שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון

חושף לנו המדרש את הרובד הפנימי של המציאות, הרובד שבו כל מה שקורה הוא חלק מהכנת הגאולה, חלק מהכנת אור גדול שיאיר.

ומי שמבטא את הדברים בצורה נפלאה מאד הוא הרמח"ל בדעת תבונות:

אמנם, יש לך לדעת הקדמה גדולה, והיא, שבאמת אין הקב"ה מואס יגיע כפיו לעולם, ח"ו, ואינו עוזב ומניח את העולם, אלא בשעה שנראה כאילו העולם עוזב ממנו, העניין הוא שאדרבא, הרי הוא מחדש טובה לעולמו, ונפלאותיו ומחשבותיו תמיד כל. היום רק לתיקונו של עולם, לא לקלקולו, אלא שהוא מסתיר עצתו הסתר גדול מאד, ואז נמצא העולם כמו עזוב, ובני האדם סובלים עונשי חטאתיהם.

וכך אמרו רז"ל על יעקב אבינו ע"ה, 'ויאמר ישראל למה הרעותם לי', 'ר"ל בשם ר' חמא ב"ח, מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה אלא כאן. אמר הקב"ה, אני עוסק להמליך בנו במצרים, והוא אומר, 'למה הרעותם לי?'. הדא הוא דאתמר 'נסתרה דרכי מה', והיינו, כי כל זמן שהיה יעקב אבינו בצער על פרישת יוסף ממנו, הקב"ה לא היה אלא מגלגל גלגלים להמליך יוסף ולהחיות את יעקב בשלחה, אלא שמתוך שעצה עמוקה היתה, היה הצער עובר על יעקב.

וזה בנה אב, שלכל עילוי שרוצה הקב"ה לתת לאדם או לעולם, הנה כל זמן הזדמן הטוב - אינו מזדמן ובא אלא מתוך עומק עצה נסתרת, ועל כן יקרה קודם לו צער. והרי זה כענין שאמרו רז"ל 'שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתן אלא על ידי יסורין'.

הדברים האלו של הרמח"ל שנתנים ככלל יסוד בחיים, כלל שמגלה וחושף את עומק החושך, שהוא אור גדול מאד.

ונמשיך להביא את דברי הרמח"ל המנחמים ומאירים:

...כי ודאי בכל מדה ומדה שהוא ית"ש מודד לנו, נבחין שני עניינים, הנראה והנסתר, דהיינו, הנראה הוא השכר והעונש, למי שנמזדה לו המדה ההיא לפי מה שהיא, הטובה היא אם רעה.

והנסתר היא העצה העמוקה הנמצאת תמיד בכל מדותיו, להביא בהן את הבריות לתיקון הכללי. כי כך היא המדה ודאי, שאין לך מעשה קטן או גדול שאין תוכיות בוונתו לתיקון השלם, וכענין שאמרו: 'כל מאי דעבדין מן שמיא – טב'. והם הם דברי הנביא: 'שוב אפך ותנחמני', כי יודיע דרכיו הקב"ה לעתיד לבא לעיני כל ישראל איך אפילו התוכחות והייסורין לא היו אלא הזמנות לטובה, והכנה ממש לברכה. כי הקב"ה אינו רוצה אלא בתיקון בריאתו, ואינו דוחה הרשעים בשתי ידים, אלא אדרבה, מצרפם בכור להתקן, ולצאת מנוקים מכל סיג. והכוונה זאת אחת היא לו ית' בכל מעשיו שהוא עושה עמנו, להימין ולהשמאל.

גם בחנוכה בעת שהיה נראה שעם ישראל שוקע, שעם ישראל מתייוון ומתבולל, החושך הזה הוליד את אור התורה שבע"פ, החושך הזה הוליד את האור הגדול, שהרי דווקא ההעלמות הנבואה, בצירוף עם הגזירות והקשיים הוליד את אורה המתוק והאדיר של התורה, שמגיעה מתוכנו, התורה המאירה מליבם של ישראל.

הרב קוק מבאר שזה עניינו של הלילה:

היום מיוחד להשפעת הרוח מכל מה שמבחוץ, מקבל הוא רשמי הסביבה ומתעשר ומתגדל על ידם, והלילה מיוחד בהתעמקו בתוכו פנימה, מסתלקים השפעים החיצונים והרוח בודד וצולל בתהומיו העצמיים, מתיחד עם הוייתו המיוחדת ומתכנס יותר ויותר אל תוכו.

אפשר לומר שזהו גם הרמז בנס החנוכה, יש שמן, השמן ברמה החיצונית והגלויה לא מספיק, אבל פתאם מתגלה, שבעומק השמן הטבעי הזה יש אור אדיר, יש נס, יש משהו שהוא מעל ומעבר לטבע, זה לא שמן אחר, כפי שכתבו האחרונים, שהרי אם זה היה שמן נס, הוא לא היה כשר, שהרי צריכים שמן זית, אלא בשמן הטבעי עצמו התגלו פתאם עוצמות אדירות, כפי שבעם ישראל, בתוכיותו התגלו פתאם כוחות אדירים.

האור הגנוז הזה, שנמצא ממש בתוך החושך, ומחכה לגילוי הוא סוד חג החנוכה, הוא גם סוד כל המשברים העוברים על בית יעקב, בדורו של יוסף ובכל הדורות.

ונסיים בדברים של השפת אמת שאומר:

כי החושך יש לו זמן וקצבה ואין בו תוספות אבל בחינת האור מתחדש בכל יום ולא שייך בזה זמן כי הברכה היא למעלה מהזמן.

החושך הוא מוגבל, כי כפי שראינו הוא רק עד שנחשוף את האור הגדול הטמון בו, אבל האור, גם שנגלה אותו, טרם גילנו את כולו, והוא יילך ויתגלה עוד ועוד, ו'אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו'.